

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

Warszawa, 30.XI.2011

RPO-682913-III/II/AJ

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Pan
Władysław Kosiniak-Kamysz
Minister Pracy
i Polityki Społecznej

Szanowny Panie Ministrze,

Uprzejmię informuję, że w napływających do mnie w skargach pojawia się problem konieczności rozwiązania stosunku pracy jako warunku niezbędnego do nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze uregulowanego w art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.).

Zgodnie z tym przepisem ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Omawiana emerytura przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz pod warunkiem rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem.

Rozwiązanie stosunku pracy jest więc jednym z warunków konstrukcyjnych prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Niespełnienie tego warunku wyłącza możliwość nabycia prawa do tego świadczenia.

Warto zwrócić uwagę, że w pierwotnym brzmieniu ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wymóg rozwiązania stosunku pracy przewidziano również dla innych grup ubezpieczonych, m.in. w art. 46 (wcześniejsza emerytura dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r.), czy w art. 50 (emerytura kolejowa dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r.). Z dniem 16 września 2005 r. mocą ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy - Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 167, poz. 1397) warunek ten został uchylony zarówno w art. 46 jak i w art. 50 ustawy emerytalnej. Treść art. 184 w tej materii pozostała bez zmian a w konsekwencji, osoby ubiegające się o emeryturę na podstawie tego przepisu są jedyną grupą - na gruncie obowiązujących przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - która musi rozwiązać stosunek pracy ubiegając się o ustalenie prawa do emerytury.

Problem rozwiązania stosunku, jako warunku konstrukcyjnego prawa do emerytury widoczny jest w szczególności w kontekście kwestionowania przez organ rentowy długości okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze i konieczności dochodzenia prawa do emerytury na drodze postępowania sądowego. W sytuacji, gdy ubezpieczony nie rozwiązał stosunku pracy na dzień złożenia wniosku o emeryturę na podstawie art. 184, a nadto nie udokumentował przed organem rentowym spełnienia warunku posiadania wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na dzień 1 stycznia 1999 r., sąd rozpoznający odwołanie od decyzji odmawiającej przyznanie prawa do emerytury, po ustaleniu, że ubezpieczony nie rozwiązał stosunku pracy, nie ma obowiązku prowadzenia postępowania celem ustalenia spełnienia pozostałych przesłanek przyznania świadczenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 11 marca 2010 r., III AUa 19/10, OSA 2011/7/9). W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sentencja wyroku powinna jedynie przyznawać świadczenie lub jego wzrost albo oddalać odwołanie od zaskarżonej decyzji organu rentowego, jeżeli brak jest podstaw do jej zmiany. Przedmiotem dowodu mogą być bowiem fakty, które doprowadzą do ustalenia prawa do świadczenia. W sytuacji, gdy ubezpieczony nie rozwiązał na swój wniosek stosunku pracy, przez co nie spełnił jednej z normatywnych przesłanek nabycia prawa do emerytury określonej w art. 184 ustawy, fakty dotyczące posiadania przez niego wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach nie mogą być przedmiotem dowodu w tym postępowaniu, gdyż nie doprowadziłyby do ustalenia prawa do emerytury. A zatem, ubezpieczony nie ma możliwości uzyskania potwierdzenia wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze na drodze postępowania sądowego, bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy. Konieczność rozwiązania stosunku pracy i oczekiwanie na merytoryczne rozstrzygnięcie sądu powoduje brak uzyskiwania dochodów oraz z reguły, brak możliwości ponownego nawiązania stosunku pracy.

Działając na podstawie art. 13 ust 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) uprzejmie proszę Pana Ministra o zajęcie stanowiska w sprawie zasadności utrzymywania wymogu konieczności rozwiązania stosunku pracy jako warunku koniecznego do nabycia prawa do emerytury, w szczególności po wejściu w życie przepisu art. 103a ustawy emerytalnej.

Łożna, uproszczone
Szczecin

Renata Jajon